

A kézirat itt megszakadt...

Tóth-Máthé Miklós

56

Közel van egymáshoz a színház és az irodalom. Arany János meg Petőfi ifjan felcsaptak teátristának, elmondani az életet a színpadról éppen úgy hitték, mint költészetté tenni a leírt szavak által. Nem nagy csoda, ha valaki egyik műzsától a másikhoz pártol, mert egy a művészet, ha kifejezésekben különbözik is. Tóth-Máthé Mikóst fiatalon a színház bűvölte el, Debrecen városában tehetséges társulat működött, kedvet kapott rá, és mások is úgy vélték, jó színész lehet abból a csinos, jó hangú, Ady-arcú fiatalemberből. A tiszalúci református papcsaládban ha aggódó kétséggel fogadták is a pályaválasztását, atyja megbékélt vele, mert mint egyik színművészeti tanára, a kiváló Sulyok Mária művésznő, ő is meggyőződhetett róla, hogy fia színpadra termett. A hatvanas években volt néhányunknak, íróknak törzshelyünk a budapesti Rákóczi úti presszók egyikében, a *Marikában*, a Színművészeti Főiskola mellett meg ott volt az *Erzsike* presszó ahová meg a színművésztisek jártak. De egyikük olykor feltűnt a Marikában is. Néztam is, hogy tán' Ady Endre jött megvizitálni az újfajta írókat, költőket? De nem Ady volt, csak egy *Ady-arcú színész* (a dőlt betűk azt érzékeltetik, hogy ezen a címen írta Miklós az utolsó könyvét, amit már sajnos nem fejezhetett be!) –, nos, ezek az első emlékeim Tóth-Máthé Miklósról. Csak ült ott magában egy szimpla fekete mellett, rákönyökölve a szomszédos szék karfájára, majdnem úgy, mint ahogy később Melocco Miklós formázta meg a padon ülő költőt, aztán fizetett, és elment. Sokára ismertem meg igazán. Már akkor nem is színész volt, otthagya a színházat, otthagya a szerepeit Csehov, Miller, Jókai, Fejes Endre darabjaiban, mert előtört belőle az író. A novellista, aztán nemsokára a regényíró. Kész vértességgel érkezett a literatúrába. Élvezettel olvastam színes történeteit, majd a történelmi regényeit, amelyekben ismerősünkkel tette a nagy reformátorokat, hitbéli őseit, Méliusz Juhász Pétert, Károli Gáspárt, Szenczi Molnár Albertet, Ráday Pált. És a nagy hiányt betöltő életrajzi regényében Kálvin Jánost. Híre lett ennek a könyvnek, mert ilyen mélységű, ennyire az adatokon alapuló, és ugyanakkor lebilincselő művészettel megírt könyv még nem született a reformáció atyjáról. A szerző színészként elsajátított dramaturgi képességével és emberábrázoló tehetségével drámákkal is megajándékozott minket, amint hogy éppen dramaturgi érzéke okán lettek plasztikus rajzolatúak a regényei. Kálvin János ebből a könyvből olyan elevenen lép elénk, s marad meg emlékezetünkben, mintha ott lennénk az ottho-

nában, ahol memoárjait írja. Művészi adottságainak együttes kiteljesedése: a színészi és a költői (próza-költői) tehetsége teszi munkáit olvasmányossá, ami nem a lektúrt jelenti, hanem azt az íratlan törvényt (amit Fejes Endre is mindig mondogatott), hogy bűn unalmasan írni. Hát Tóth-Máthé Miklós barátom jól tudta ezt.

Ha valaki már átlépte a nyolcvanát, és megszakad földi pályája, azt mondják, szép kort ért meg. Szép kort, de Miklós, ha életműve gazdag is, mégis csak félbehagyott munkát hagyott itt. Az élettörténetét rendkívül érdekesen elmondó *Ady-arcú színész* című könyvének kézírata megszakadt, de azok a tervek sem valósulhattak meg, amelyekre talentumából még futotta volna. Színházi bemutató is várt rá, sikeres könyve, a *Pecúrok* új kiadása is előkészületben van, mondhatom, sikere teljében élte meg az utóbbi időket. A József Attila-díj az író-társadalom teljes befogadó gesztusát is jelentette számára, noha egyéb díjai is jelzik megbecsülését. Nyolcvankét éves volt, de kora cseppet sem látszott rajta, írói kedve és életszeretete irigyelhető volt.

Enikő, a felesége, akit halála után is rajongva szeretett (a *Hiányod hűsége* című könyve a bizonyosság rá), s aki múzsája volt Odaátról is, bár nem sürgetőn, mert hiszen éppen ő szerethette volna, ha tovább dolgozik, de biztosan várta. Miklós aznap munkájára pontot téve kikapcsolta a számítógépét, s lefekvéshez, éjszakai nyugovásra készült, de nem jutott el az ágyig.... Egy pillanat volt, s az író elment, a művek azonban, amelyeket ránk hagyott, tovább élnek.

Budapest, 2019 november